

Aterfödd och nykär

Vattentorget vid Slussen i Stockholm öppnades i somras. Petter Eklund har besökt en plats som nu söker sin identitet – med hjälp av stockholmarnas bekräftelse.

TEXT & FOTO **PETTER EKLUND**

Stockholm har fått ett nytt torg, mitt i stadens midja av vatten. Mellan intensiva trafikflöden har Vattentorget uppstått vid Slussen, en plats som nu söker sin identitet. Öppna en yta och den ska fyllas av liv. Inom arkitekturen talas det om "genius loci", "platsens själ", en inneboende stämning eller atmosfär som uppstår i balansen mellan geografi, material, väderlekar, ljus, omgivning.

En plats själ upplevs ofta påtagligt av oss människor. Vi trivs, myser, finner oss tillrätta, stannar – eller går vidare om platsen saknar vad vi söker. Att skapa positiva atmosfärer är en av arkitekturens svåraste uppgifter. Det finns inga manualer, men det finns erfarenhet, intuition och historia. Vi vet vilka platser som lockat oss människor genom tiderna. En hel stad kan påverkas av ett torgs själ och stämningar.

– Den här platsen är en balans mellan vatten och torg. Syftet är att få folk närmare vattnet och att bli kära i det igen, säger Jack Johnson, landskapsarkitekt på White Arkitekter och som sedan 2014 ingår det team som ansvarar för gestaltningen och projekteringen av Slussens "vattendelar".

Ett stort ansvar.

– För min del var det ibland svårt att förstå skalan på platsen under gestaltningstiden. Jag kunde vakna på nätterna och undra om vi gjorde rätt. Men det har blivit riktigt bra.

Vattentorget öppnades i början av juni, med massor av folk, partytält, vimplor, food trucks och invigningstal. Det var lite pirrigt när stockholmarna fick en ny plats som de ändå har saknat. Gamla Slussen var en mötesplats trots allt. Guldbron landade 2020 som ett hangarfartyg som kilades fast mellan stränderna och har inte riktigt varit inbjudande. Men gradvis har platsen växt till sig. Vi har fått generösa kajstråk och cykelbanor som ger Slussen en känsla av flöden, faktiskt en "trafikmaskin", som den gamla Slussen kallades på trettioalet.

Alla på invigningen förstod att nya Slussen måste hitta sin

själ i vardagarna. Det är en pågående affär mellan människor och platsen. Hur trivs vi här? Vad behövs? Vad saknas? En realitycheck för bygget.

DEN SOMMAR SOM passerat visar att Vattentorget fungerar utomordentligt väl. Det har blivit en naturlig mötesplats, ett "Vi ses där-ställe".

– Det är en fin plats för att titta på folk. Dit kommer alla möjliga. Men torget saknar ännu sina grannar och det kommer att bli ännu mer levande med restaurangerna under bron och med trappan mot Mälarterassen, säger Jack Johnson.

Platsen är en paus i bruset. Ett förunderligt lugn framkallas därute mellan flödena av tåg, tunnelbanor och biltrafiken på bron upptill. Ett bilfritt torg är avgörande för trivseln. Se på Tegelbacken, också en plats vid vattnet, men sönderskuren av trafik och i skuggan av dystra betongbroar där ingen vill vara. Vid Vattentorget rör vi oss ut över det diskreta granitmönstret. Vi sätter vi oss ner, väntar in stadens tempo. Den kollektiva lusten att stanna upp är ett gott betyg för planerare och arkitekter. Cykelbanor samsas sömlöst med torgytor utan staket och avspärningar. Det har varnats för konflikter mellan cyklar och fotgängare, men det tycks fungera fint. De stressiga Memils-herarna på sina Raw bikes och racercyklar får lära sig att ta det lite piano här, som alla andra.

Viktigt är att materialen är trevliga och taktila. Rediga golvplank, som på ett fraktskepp, gradänger av ljus granit och generösa träbänkar överallt. Vi har undrat lite vad vi sitter på: ett ljus, hårt träslag som känns konstgjort. Det visar sig vara vara Accoya-trä skapat av snabbväxande, certifierad tall från Nya Zeeland som tryckbehandlats i hetta med ättiksyraanhydrid till ett "superträ" som är hållbart mot fukt och slitage. Underhållsfritt? Det återstår att se. Bänkarna är vända mot öster och väster, både för morgon- och kvällssol. Slussens öppningar är inramade

Granitmönstret på torget består bland annat av Skarstad Röd Bohus och Tossene Grå Bohus, sistnämnda återkommer även i gradängerna och trapporna.

En plats själ definieras av hur vi upplever den.

Under Guldbron ligger återbrukad gatsten från Norra Hammarbyhamnen.

av bastant granit och mellan slusskistan och vattenbassängen och in under Guldbron ligger återbrukad gatsten från Norra Hammarbyhamnen, laddad med gammal hamnbrådska som om stenen har slitits där i alla tider. Det vi kan önska oss är en kiosk med korv och öl, som de "kepskiosker" (Lippakioski) som finns sedan 1940-talet i Helsingfors parker. Staden kan väl ställa dit ett par? Och gärna ett Slussdass för kissnödiga små barn.

NYA SLUSSEN ÄR ett maskineri för att kontrollera vattenflödet mellan Mälaren och saltsjön.

– I grund och botten är det en vattenfråga, påminner Jack Johnson.

Huvudsyftet är att reglera Mälaren och säkerställa den som vattentäkt för 2 miljoner människor. Vådiga avbördningsluckor i stål reglerar det hela. En sommardag ser vi Mälarens lugna vatten liksom luta sig lojt mot stålet i luckan, bara 80 centimeter över havsnivån. En vårdag när luckan öppnats är flödet en massiv grön vägg av smältvatten som trycker på ända från Bergslagen.

– Slussen är som ett timglas, proppfylld av infrastruktur, ledningar, portar, vattenreglering. Det var en stor utmaning att integrera allting. Vi ville inte gömma infrastrukturen, utan jobba hand i hand med den, göra något stiligt av samspelet, ett slags "Infrastruktur on display", berättar Jack.

Själva slusskanalen för båtarna, "skilsmässodiket" med hojtande skeppare och familjer med tåtar och tampar, var ett folknöje förr och blir det igen när 16 000 båtar ska slussas under säsong. Slussportarna ligger redo under vattnet. Broarna likaså, men osynliga under gång- och cykelbanor.

– De ska höja sig som Flygande mattan på Gröna Lund. En passage kommer vara öppen när den andra är uppfälld, säger Jack Johnson.

SÅ HUR ARTAR sig livet på Vattentorget? Inga spektakulära händelser behövs. Torget lär nu känna sina människor. Det är en gemensam yta, alla är välkomna. Turister plåtar Söders tinnar.

"Torget saknar ännu sina grannar och det kommer att bli ännu mer levande med restaurangerna under bron och med trappan mot Mälarterassen."

Ett gäng emos i ljusblå kalufser nojsar på en bänk. Ett tinderpar pratar trevande i solen. Pensionärer på cyklar öppnar en termos mot Mälaren. En tjej skrollar i en timme på en bänk. Sitter upp, ligger på rygg, på sidan, sätter sig upp igen. Hon går inte därifrån, för hon trivs. Den här sortens vardagsstunder skapar tillsammans en stad. Vi får se hur Slussen känns i höstrusk och vinterstormar. Vem bygger Vattentorget's första snögubbe? På södra sidan växer Mälarterassens grova stenfasader, kantiga glaspaviljonger och trappan upp till Södermalmstorg fram. Det är nästa kliv i Slussens återfödelse.

– Trappan blir en riktig höjdare. När den öppnas behöver fottrafiken inte svänga över Guldbron. Den historiska landsvägen in mot stan återföds, säger Jack Johnson.

Vid Katarinahissen kommer Katarinaparken ligga i ett tänkt kulturstråk från Stadsmuseet, via Nobel center bort mot Fotografiska museet. Drömmen vore att istället för kontor lägga ett nytt stadsbibliotek här, ritat som arkitektonisk pärla, en mötesplats och turistmagnet som med de andra nordiska huvudstädernas nya bibliotek. Vi får hoppas. När solen går ner i DN-skrapan, torgets lampor tänds och caféet Mazzarini på parkett i Gamla stan spelar The Girl from Ipanema, då är Slussen ett nyfött paradiset, en alldeles utmärkt plats på Jorden. ■